YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

2 päivänä kesäkuuta 2005 *

Asiassa C-174/04,

jossa on kyse EY 226 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 13.4.2004,

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään E. Traversa ja C. Loggi, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Italian tasavalta, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. Jann (esittelevä tuomari) sekä tuomarit K. Lenaerts, N. Colneric, K. Schiemann ja E. Juhász,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 3.3.2005 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan yhteisöjen komissio vaatii kanteellaan yhteisöjen tuomioistunta toteamaan, että 25.5.2001 annettu asetus (decreto-legge) nro 192 (*Gazzetta ufficiale della Repubblica italiana*, jäljempänä GURI, nro 120, 25.5.2001, s. 4), joka on muunnettu 20.7.2001 annetuksi legge n° 301, recante disposizioni urgenti per salvaguardare i

processi di liberalizzazione e privatizzazione di specifici settori dei servizi pubblici -nimiseksi laiksi (laki nro 301 kiireellisistä säännöksistä tiettyjen alojen julkisten palvelusuoritusten vapauttamis- ja yksityistämismenettelyn turvaamiseksi; GURI nro 170, 24.7.2001, s. 4; jäljempänä asetus nro 192/2001), on yhteensoveltumaton EY 56 artiklan kanssa, koska siinä säädetään automaattisesti pidätettäväksi sähkö- ja kaasualalla toimivien yhtiöiden osakkeiden tuottama äänivalta kaksi prosenttia näiden yhtiöiden yhtiöpääomasta ylittävältä osalta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

2 EY 56 artiklan 1 kohdan sanamuoto on seuraava:

"Tämän luvun määräysten mukaisesti kiellettyjä ovat kaikki rajoitukset, jotka koskevat pääomanliikkeitä jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä."

3 Perustamissopimuksen 67 artiklan täytäntöönpanosta 24 päivänä kesäkuuta 1988 annetun neuvoston direktiivin 88/361/ETY (EYVL L 178, s. 5) liitteeseen I sisältyy kyseisen direktiivin 1 artiklassa tarkoitettu pääomanliikkeiden nimikkeistö (jäljem-

pänä direktiivin 88/361 liitteenä oleva nimikkeistö). Siinä mainitaan muun muassa seuraavat pääomanliikkeet:

"I Suorat sijoitukset — —

1. Sivuliikkeen tai uuden, yksinomaan pääoman sijoittavalle henkilölle kuuluvan yrityksen perustaminen ja laajentaminen sekä olemassa olevien kokonaisten yritysten hankkiminen

2. Osallistuminen uuteen tai olemassa olevaan yritykseen pysyvien taloudellisten yhteyksien luomiseksi tai ylläpitämiseksi

— —"

4 Direktiivin 88/361 liitteen I selitysten mukaan "suoria sijoituksia" ovat seuraavat:

"Kaikenlaiset luonnollisten henkilöiden tai kaupallisten, teollisten tai rahoitusalan yritysten tekemät sijoitukset, joiden tarkoituksena on pysyvien ja välittömien yhteyksien luominen tai ylläpitäminen pääoman sijoittajan ja sen yrittäjän tai yrityksen välillä, jonka käyttöön pääoma annetaan taloudellisen toiminnan

harjoittamista varten. Tämä käsite on sen vuoksi ymmärrettävä mahdollisimman laajasti.

— —

Sellaisten nimikkeistön I 2 kohdassa mainittujen yritysten, jotka ovat luonteeltaan osakeyhtiöitä, osalta kyse on suoran sijoituksen luonteisesta osallistumisesta silloin, kun luonnollisen henkilön tai toisen yrityksen tai muun mahdollisen omistajan omistama osakemäärä antaa osakkeenomistajalle joko kansallisen osakeyhtiölainsäädännön nojalla tai muutoin mahdollisuuden osallistua yrityksen johtamiseen tai sen valvontaan.

— —"

5 Direktiivin 88/361 liitteenä olevassa nimikkeistössä luetellaan myös seuraavat pääomanliikkeet:

"III Toimet, jotka koskevat pääomamarkkinoilla tavanomaisesti kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita — —

— —

A. Arvopaperikauppa pääomamarkkinoilla

1. Ulkomailla asuvan kotimaisten pörssiarvopaperien hankinnat — —

— —

3. Ulkomailla asuvan suorittamat sellaisten kotimaisten arvopapereiden, jotka eivät ole pörssiarvopapereita, hankinnat — —

— —."

Kansallinen lainsäädäntö

6 Asetuksen nro 192/2001 1 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

"Kunnes sähkö- ja kaasualan markkinat on täysin avattu kilpailulle Euroopan unionissa, sovelletaan sähköenergiasta 16.3.1999 annetussa decreto legislativossa nro 79 ja kansallisista maakaasumarkkinoista 23.5.2000 annetussa decreto legislativossa nro 164 tarkoitettuun luvan tai toimiluvan jakamiseen tai luovutukseen näillä aloilla käynnissä olevan vapauttamis- ja yksityistämismenettelyn turvaamiseksi

2 momentissa mainittuja edellytyksiä, jos on kyse sellaisista oikeushenkilöistä, jotka ovat valtion tai muun julkisen viranomaisen välittömässä tai välillisessä määräysvallassa ja joilla on omilla kansallisilla markkinoillaan määräävä asema ja joita ei ole noteerattu säännellyillä rahoitusmarkkinoilla ja jotka välittömästi, välillisesti tai kolmannen tahon kautta taikka myös voimassaololtaan rajoitetun tai jatketun julkisen ostotarjouksen perusteella hankkivat yli kaksi prosenttia sellaisten yhtiöiden yhtiöpääomaa vastaavista osuuksista, jotka itse toimivat mainituilla aloilla tai joiden määräysvallassa olevat yhtiöt tai joihin sidoksissa olevat yhtiöt toimivat mainituilla aloilla. Yleinen kahden prosentin raja koskee oikeushenkilöä itseään sekä konsernia, johon se kuuluu, eli oikeushenkilöä, jolla on määräysvalta, myös siinä tapauksessa, että tämän oikeudellinen muoto ei ole yhtiö, niitä yhtiöitä, joissa määräysvalta on, yhtiöitä, joissa on yhteinen määräysvalta, sekä sidoksissa olevia yhtiöitä. Tämä raja koskee myös oikeushenkilöitä, jotka välittömästi tai välillisesti tai niiden määräysvallassa olevien tai niihin sidoksissa olevien yhtiöiden, omaisuudenhoitoyhtiöiden tai bulvaanin tai myös kolmannen osapuolen myötävaikutuksella ovat äänivallan käyttöä koskevan sopimuksen tai osakassopimuksen osapuolina.

Jos 1 momentissa mainittu raja ylittyy, rajan ylittävään osuuteen liittyvä äänivalta pidätetään automaattisesti 1 momentin mukaisen luvan tai toimiluvan jakamisen tai luovuttamisen yhteydessä eikä sitä oteta huomioon laskettaessa, onko kokouksessa annettu riittävästi ääniä. Myöskään hankintaoikeuksia tai oikeuksia määräajaltaan rajoitettuun tai rajoittamattomaan osakkeiden merkitsemiseen ei voida enää käyttää."

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

7 Komissio ilmoitti Italian hallitukselle 23.10.2002 päivätyllä kirjeellä katsovansa, että asetus nro 192/2001 oli ristiriidassa pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten kanssa siltä osin kuin siinä säädetään pidätettäväksi sähkö- ja kaasualalla toimivien yritysten kaksi prosenttia ylittävien yhtiö-

osuuksien tuottama äänivalta, kun julkinen yritys hankkii kyseiset yhtiöosuudet. Komissio kehotti näin ollen Italian hallitusta esittämään sille huomautuksensa kahden kuukauden määräajassa.

8 Italian hallitus vastasi, että vaikka asetus nro 192/2001 muodostaa pääomien vapaan liikkuvuuden rajoituksen, se on kuitenkin ainoa väline, jonka avulla Italian markkinoita voidaan suojata vapaan kilpailun perusteiden vastaisilta sijoitusmuodoilta.

9 Koska komissio katsoi, että kyseisessä vastauksessa todetut seikat eivät riittäneet perustelemaan tällaista lainsäädäntöä, se osoitti Italian tasavallalle 11.7.2003 perustellun lausunnon, jossa se kehotti tätä jäsenvaltiota noudattamaan lausuntoa kahden kuukauden määräajassa.

10 Koska Italian hallitus ei vastannut perusteltuun lausuntoon, komissio nosti yhteisöjen tuomioistuimessa nyt käsiteltävänä olevan kanteen.

Kanne

Asianosaisten lausumat

11 Komissio väittää yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-367/98, komissio vastaan Portugali, 4.6.2002 antaman tuomion (Kok. 2002, s. I-4731); asiassa C-483/99,

komissio vastaan Ranska, 4.6.2002 antaman tuomion (Kok. 2002, s. I-4781); asiassa C-503/99, komissio vastaan Belgia, 4.6.2002 antaman tuomion (Kok. 2002, s. I-4809); asiassa C-463/00, komissio vastaan Espanja, 13.5.2003 antaman tuomion (Kok. 2003, s. I-4581) ja asiassa C-98/01, komissio vastaan Yhdistynyt kuningaskunta, 13.5.2003 antaman tuomion (Kok. 2003, s. I-4641) perusteella, että asetuksella nro 192/2001 otetaan käyttöön tietyn sijoittajaryhmän suorittamien investointien erilainen ja rajoittava kohtelu ja sillä estetään näin ollen pääomien vapaata liikkuvuutta yhteisössä. Tällä lainsäädännöllä saadaan komission mukaan toisten jäsenvaltioiden julkiset yritykset, jotka ovat mahdollisesti kiinnostuneita hankkimaan sähkö- ja kaasualalla toimivien yhtiöiden osuuksia, luopumaan niiden hankkimisesta, sillä kyseisten yritysten olisi mahdotonta osallistua tehokkaasti näiden yhtiöiden päätöksentekoon ja vaikuttaa niiden hallintoon.

12 EY 56 artiklassa ei komission mukaan tehdä eroa syrjivien ja syrjimättömien toimenpiteiden eikä julkisten ja yksityisten yritysten välillä. Vaikka mainitussa artiklassa ei määritellä pääomanliikkeiden käsitettä, rajat ylittävä suora sijoitus kuuluu kyseisen käsitteen alaan direktiivin 88/361 liitteenä olevan nimikkeistön mukaisesti. Komission mukaan erityisesti kyseiselle sijoitukselle on ominaista mahdollisuus tosiasiallisesti osallistua yhtiön johtamiseen ja sen valvontaan. Pääomanliikkeiden käsite kattaa näin ollen osuuksien hankinnan sekä mainittujen osuuksien tuottaman äänivallan käytön kokonaisuudessaan.

13 Italian hallitus vaatii, että kanne hylätään.

14 Asetuksella nro 192/2001 ei Italian hallituksen mukaan oteta käyttöön syrjivää kohtelua. Se koskee kansallisten julkisten yritysten suorittamia hankintoja samalla tavalla kuin toisten jäsenvaltioiden julkisten yritysten suorittamia hankintoja.

15 Lisäksi äänioikeuden rajoittaminen ei Italian hallituksen mukaan vaikuta kaikissa tapauksissa pääomien vapaaseen liikkuvuuteen. Italian hallitus vetoaa esimerkkinä

arvopaperien ottamisesta viralliselle pörssilistalle sekä siihen liittyvästä tiedonantovelvollisuudesta 28 päivänä toukokuuta 2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/34/EY (EYVL L 184, s. 1) 85–97 artiklaan ja rahoitusvälineiden markkinoista sekä neuvoston direktiivien 85/611/ETY ja 93/6/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/12/EY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 93/22/ETY kumoamisesta 21 päivänä huhtikuuta 2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/39/EY (EUVL L 145, s. 1) 10 artiklaan, joilla on sen mukaan suoraan täytäntöönpantu EY 56 artikla. Italian hallituksen mukaan kyseiset säännökset, joiden mukaan on myös mahdollista rajoittaa äänioikeutta, jotta pelkästä pääomasijoituksesta ei seuraa tosiasiallista mahdollisuutta valvoa ja johtaa yhtiötä, eivät ole sinänsä ristiriidassa pääomien vapaan liikkuvuuden periaatteen kanssa.

16 Asetus nro 192/2001 on Italian hallituksen mukaan sopusoinnussa pääomien vapaan liikkuvuuden kanssa lähinnä sen vuoksi, että sillä pyritään toteuttamaan komission 13.3.2001 antamassa tiedonannossa, jonka otsikko on "Energian sisämarkkinoiden toteuttaminen" (KOM(2001) 125 lopullinen), mainitut yhteisön tavoitteet, erityisesti tavoite rajoittaa kilpailunvastaista vaikutusta, joka monopoliasemassa olevilla julkisilla yrityksillä, jotka ottavat määräysvallan sähkö- ja kaasualalla toimivissa yrityksissä, voi olla kyseisen alan markkinoilla.

17 Italian hallituksen mukaan pitää paikkansa, että jäsenvaltioiden sähkö- ja kaasualan markkinoiden avautuminen on edennyt merkittävästi viime vuosina yhteisön lainsäädännön, erityisesti sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 19 päivänä joulukuuta 1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/92/EY (EYVL L 27, s. 20) ja maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä 22 päivänä kesäkuuta 1998 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 98/30/EY (EYVL L 204, s. 1) ansiosta.

18 Kyseisten direktiivien täytäntöönpanosta jäsenvaltioiden kansallisissa oikeusjärjestyksissä seurasi Italian hallituksen mukaan kuitenkin, että eri kansalliset markkinat

avautuivat epäsymmetrisesti. Tietyt valtiot päättivät avata markkinoitaan kyseisissä direktiiveissä edellytettyä enemmän, toiset rajoittuivat avaamaan markkinoitaan täsmälleen siinä määrin kuin kyseisissä direktiiveissä säädettiin. Italian hallituksen mukaan yhteisöjen tasolla toteutetut toimenpiteet tämän epätasapainon korjaamiseksi osoittautuivat kuitenkin riittämättömiksi. Myös jäsenvaltioiden, eikä pelkästään yhteisöjen toimielinten, tehtävänä on siis taistella kyseessä olevien markkinoiden kilpailurakenteen epäsymmetrisyyttä ja mahdollisista väärinkäytöksistä aiheutuvaa kilpailun vääristymistä vastaan.

19 Asetus nro 192/2001 oli siten Italian hallituksen mukaan ainoa väline, jonka avulla oli mahdollista välttyä siltä, että samalla alalla toisissa jäsenvaltioissa toimivat julkiset yksiköt, jotka saavat etua kansallisista lainsäädännöistään, ryhtyvät keinottelemaan kilpailunvastaisesti Italian markkinoilla.

20 Esillä olevassa asiassa on Italian hallituksen mukaan kyse eri ongelmasta kuin edellä mainituissa asioissa komissio vastaan Portugali, komissio vastaan Ranska, komissio vastaan Belgia, komissio vastaan Espanja ja komissio vastaan Yhdistynyt kuningaskunta annetuissa tuomioissa. Kyseisissä asioissa kullakin riidanalaisella kansallisella toimenpiteellä pyrittiin Italian hallituksen mukaan säilyttämään valtion vaikutusvalta ja estämään vapauttamista. Asetuksella nro 192/2001, siltä osin kuin se koskee ainoastaan julkisia yrityksiä, on sitä vastoin tarkoituksena valtion vaikutusvallan poissulkeminen. Edellä mainituissa asioissa annetuissa tuomioissa esitetyt kriteerit eivät Italian hallituksen mukaan näin ollen sovellu käsiteltävänä olevaan asiaan.

21 Lisäksi Italian hallituksen mukaan mainittu asetus on luonteeltaan tilapäinen. Sitä sovelletaan ainoastaan siihen saakka, kunnes kaasu- ja sähköalan sisämarkkinat on vapautettu kokonaisuudessaan.

22 Lopuksi koska kyseinen lainsäädäntö koskee yksinomaan julkisia yrityksiä, joilla on kansallisilla markkinoillaan määräävä asema, sillä rajoitutaan Italian hallituksen mukaan ehdottoman välttämättömiin ja suhteellisiin toimenpiteisiin.

23 Komission mukaan millään näistä argumenteista ei ole asiassa merkitystä.

24 Jäsenvaltiot eivät voi komission mukaan horjuttaa yhteisön toimivaltaa tällä alalla. Kyseessä olevien yhteisön oikeuden säännösten asianmukaisen soveltamisen valvonta ja mahdollisiin vapaan kilpailun sääntöjen rikkomisiin puuttuminen on komission tehtävänä perustamissopimusten noudattamisen valvojana eikä kansallisten hallitusten. Yksipuolisista toimenpiteistä, jotka tietyt jäsenvaltiot toteuttavat sillä tekosyyllä, että vältetään kilpailun vääristyminen niiden omilla markkinoilla, aiheutuu päinvastoin tällaista vääristymistä koko yhteisön markkinoilla, mitä ei voida hyväksyä. Tässä asiassa kyseessä olevilla kansallisilla toimenpiteillä on komission mukaan ehdottomasti protektionistiset piirteet.

25 Ei myöskään voida väittää, ettei yhteisön lainsäädäntö ole riittävä. Komission mukaan kyseistä lainsäädäntöä jopa täydennettiin hiljattain useilla toimenpiteillä, erityisesti sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 96/92/EY kumoamisesta 26 päivänä kesäkuuta 2003 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2003/54/EY (EUVL L 176, s. 37) ja maakaasun sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 98/30/EY kumoamisesta 26 päivänä kesäkuuta 2003 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2003/55/EY (EUVL L 176, s. 57).

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

26 Aluksi on muistutettava siitä, että EY 56 artiklan 1 kohdalla pannaan täytäntöön pääomien vapaa liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä sekä jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä. Tässä tarkoituksessa kyseisessä määräyksessä, joka sisältyy perustamissopimuksen lukuun "Pääomat ja maksut", määrätään, että kaikki rajoitukset, jotka koskevat pääomanliikkeitä jäsenvaltioiden välillä taikka jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä, ovat kiellettyjä.

27 Vaikka perustamissopimuksessa ei määritelläkään pääomanliikkeiden ja maksujen käsitteitä, on kiistatonta, että direktiivillä 88/361 yhdessä sen liitteenä olevan pääomanliikkeiden nimikkeistön kanssa on pääomanliikkeiden käsitteen määrittämisen kannalta ohjeellista arvoa (ks. em. asia komissio v. Yhdistynyt kuningaskunta, tuomion 39 kohta ja asia C-222/97, Trummer ja Mayer, tuomio 16.3.1999, Kok. 1999, s. I-1661, 20 ja 21 kohta).

28 Direktiivin 88/361 liitteenä olevan nimikkeistön I ja III kohta ja kyseiseen liitteeseen sisältyvät selitykset osoittavat, että suora sijoitus, jolla yritykseen osallistutaan omistamalla osakkeita, ja arvopaperien hankinta pääomamarkkinoilla ovat EY 56 artiklassa tarkoitettuja pääomanliikkeitä. Erityisesti suoralle sijoitukselle on edellä mainittujen selitysten perusteella ominaista mahdollisuus osallistua yhtiön johtamiseen ja sen valvontaan.

29 Edellä esitetyn perusteella on tutkittava, onko asetus nro 192/2001, jossa säädetään automaattisesti pidätettäväksi sähkö- ja kaasualalla toimivien yritysten niiden osuuksien tuottama äänivalta, jotka ylittävät kaksi prosenttia näiden yritysten yhtiöpääomasta, kun kyseisiä osuuksia hankkivat julkiset yritykset, joita ei ole

noteerattu säännellyillä rahoitusmarkkinoilla ja joilla on määräävä asema, jäsenvaltioiden välisten pääomanliikkeiden rajoitus.

30 Tältä osin on todettava, että mainitun asetuksen mukaisella äänivallan pidättämisellä poissuljetaan julkisten yritysten, jota kyseinen lainsäädäntö koskee, mahdollisuus osallistua tosiasiallisesti sähkö- ja kaasumarkkinoilla toimivien italialaisten yritysten johtamiseen ja valvontaan. Koska asetuksen nro 192/2001 tavoitteena on se, että vältytään "samalla alalla toisissa jäsenvaltioissa toimivien julkisten yksiköiden kilpailunvastaiselta menettelyltä", siitä seuraa, että erityisesti toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneet julkiset yritykset luopuvat hankkimasta energiahuoltoalalla toimivien italialaisten yritysten osakkeita.

31 Edellä esitetystä seuraa, että asetuksen nro 192/2001 mukainen äänivallan pidättäminen muodostaa pääomien vapaan liikkuvuuden rajoituksen, joka on lähtökohtaisesti kielletty EY 56 artiklassa.

32 Tätä toteamusta ei muuta se, että kyseessä oleva lainsäädäntö koskee ainoastaan sellaisia julkisia yrityksiä, joilla on kansallisilla markkinoillaan määräävä asema. Perustamissopimuksen pääomien vapaata liikkuvuutta koskevissa määräyksissä ei tehdä eroa yksityisten ja julkisten yritysten välillä, eikä yritysten, joilla on määräävä asema, ja yritysten, joilla ei tällaista asemaa ole, välillä.

33 Italian hallitus ei voi myöskään väittää, että koska direktiivin 2004/39 säännökset, joiden mukaan tiettyjen osakkeiden tuottamaa äänivaltaa voidaan tietyin edellytyksin

rajoittaa, ovat sopusoinnussa perustamissopimuksen pääomien vapaata liikkuvuutta koskevien määräysten kanssa, näin olisi myös asetuksen nro 192/2001 osalta. Kyseisellä direktiivillä, jonka antaminen liittyi sijoittautumisvapauteen, eikä, kuten Italian hallitus väittää, EY 56 artiklaan, on erilainen ja hyvin erityinen asiayhteys eli arvopaperien ottaminen viralliselle pörssilistalle. Kyseisessä direktiivissä säädetään äänivallan rajoittamisesta ainoastaan seuraamuksena lakien rikkomisesta. Nämä rajoitukset eivät siten ole, toisin kuin asetus nro 192/2001, sellaisia, että toisten jäsenvaltioiden yritykset luopuvat tekemästä sijoituksia tiettyihin kansallisiin yrityksiin. Lisäksi direktiivin 2001/34 85–97 artiklan osalta todettakoon, että niissä säädetään ainoastaan tiedottamista koskevista velvoitteista, kun hankitaan ja luovutetaan huomattava omistusyhteys pörssilistalla olevasta yhtiöstä, sekä jäsenvaltioiden velvollisuudesta säätää aiheellisista seuraamuksista sen varalta, että kyseisiä velvoitteita ei noudateta. Toimenpiteillä, joita jäsenvaltiot ovat tältä osin toteuttaneet, ei ole käsiteltävänä olevan asian kannalta merkitystä.

34 On vielä tutkittava, voidaanko pääomien vapaan liikkuvuuden rajoitusta pitää perusteltuna perustamissopimuksen määräysten nojalla.

35 Tältä osin on muistutettava, että pääomien vapaata liikkuvuutta, joka on perustamissopimuksen perusperiaate, voidaan rajoittaa kansallisella lainsäädännöllä ainoastaan silloin, kun kyseinen lainsäädäntö voidaan perustella EY 58 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilla syillä tai yleistä etua koskevilla pakottavilla syillä. Jotta kyseinen kansallinen lainsäädäntö olisi tällä tavoin perusteltu, sen on oltava omiaan takaamaan siinä asetetun tavoitteen toteuttaminen eikä sillä saa ylittää sitä, mikä on tarpeen kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi, jotta se täyttäisi oikeasuhteisuutta koskevan perusteen (ks. em. asia komissio v. Belgia, tuomion 45 kohta ja asia C-319/02, Manninen, tuomio 7.9.2004, Kok. 2004, s. I-7498, 29 kohta).

36 Italian hallitus vetoaa siihen, että vapauttamis- ja yksityistämismenettelyssä Italian energiamarkkinat on avattu kilpailulle. Asetuksella nro 192/2001 on Italian hallituksen mukaan tarkoitus turvata terveet ja tasapuoliset kilpailuolosuhteet näillä markkinoilla. Euroopan energiahuoltoalan tosiasiallista vapautumista odotettaessa sen avulla on mahdollista välttyä samalla alalla toisissa jäsenvaltioissa toimivien julkisten yritysten, jotka saavat etua kansallisista lainsäädännöistään, joiden perusteella ne ovat säilyttäneet etuoikeutetun aseman, kilpailunvastaiselta menettelyltä Italian markkinoilla. Italian hallituksen mukaan sillä, että tällaiset julkiset yritykset ottavat tekemillään hankinnoilla haltuunsa Italian sähkö- ja kaasumarkkinoilla toimivia yrityksiä, voidaan tehdä tyhjäksi Italian viranomaisten ponnistelut energiahuoltoalan avaamiseksi kilpailulle.

37 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on jo tältä osin todennut, kyseessä olevien markkinoiden kilpailurakenteen yleisen vahvistamisen etuja ei voida pitää pääomien vapaaseen liikkuvuuteen kohdistuvien rajoitusten pätevänä oikeuttamisperusteena (ks. em. asia komissio v. Portugali, tuomion 52 kohta).

38 Yrityskeskittymien valvonnasta 20 päivänä tammikuuta 2004 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 139/2004 (EUVL L 24, s. 1) säännöksiä on joka tapauksessa sovellettava. Tältä osin on muistutettava, että kyseessä olevaa kansallista lainsäädäntöä sovelletaan ainoastaan jo omilla kansallisilla markkinoillaan määräävässä asemassa oleviin julkisiin yrityksiin. Asetuksen N:o 139/2004 2 artiklan 3 kohdan mukaan kuitenkin komissio kieltää yhteisönlaajuiset keskittymät, jotka estävät olennaisesti tehokasta kilpailua yhteismarkkinoilla tai niiden merkittävällä osalla "erityisesti siitä syystä, että niillä — — vahvistetaan" jo olemassa olevaa määräävää asemaa.

39 Italian hallitus vetoaa vielä tarpeeseen taata energiahuolto Italian alueella.

40 Vaikka energiahuoltovarmuudella voidaan tietyin edellytyksin perustella perustamissopimuksen perusvapauksien rajoittaminen (asia 72/83, Campus Oil ym., tuomio 10.7.1984, Kok. 1984, s. 2727, Kok. Ep. VII, s. 615, 34 ja 35 kohta ja em. asia komissio v. Belgia, tuomion 46 kohta), Italian hallitus ei osoita, miten äänivallan rajoittaminen, joka kohdistetaan ainoastaan yhteen tiettyyn julkisten yritysten ryhmään, olisi välttämätöntä kyseessä olevan tavoitteen saavuttamiseksi. Erityisesti se ei selitä, mistä syystä on tarpeen — jotta energiahuoltoalalla Italiassa toimivat yritykset voisivat taata riittävän ja keskeytyksettömän sähkö- ja kaasuhuollon Italian markkinoilla —, että kyseessä olevien yritysten osakkeet ovat yksityisten osakkeenomistajien tai säännellyillä rahoitusmarkkinoilla noteerattujen julkisten yritysten omistuksessa.

41 Tästä seuraa, että Italian hallitus ei ole osoittanut, että asetus nro 192/2001 on välttämätön maan sisäisen energiahuoltovarmuuden takaamiseksi.

42 Näin ollen on todettava, että Italian tasavalta ei ole noudattanut EY 56 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on pitänyt voimassa asetuksen nro 192/2001, jossa säädetään automaattisesti pidätettäväksi sähkö- ja kaasualalla toimivien yritysten niiden osuuksien tuottama äänivalta, jotka ylittävät kaksi prosenttia näiden yritysten yhtiöpääomasta, kun kyseisiä osuuksia hankkivat julkiset yritykset, joita ei ole noteerattu säännellyillä rahoitusmarkkinoilla ja joilla on kansallisilla markkinoillaan määräävä asema.

Oikeudenkäyntikulut

43 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Italian tasavallan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska Italian tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Italian tasavalta ei ole noudattanut EY 56 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on pitänyt voimassa 25.5.2001 annetun asetuksen (decreto-legge) nro 192, joka on muunnettu 20.7.2001 annetuksi legge n° 301, recante disposizioni urgenti per salvaguardare i processi di liberalizzazione e privatizzazione di specifici settori dei servizi pubblici -nimiseksi laiksi (laki nro 301 kiireellisistä säännöksistä tiettyjen alojen julkisten palvelusuoritusten vapauttamis- ja yksityistämismenettelyn turvaamiseksi), jossa säädetään automaattisesti pidätettäväksi sähkö- ja kaasualalla toimivien yritysten niiden osuuksien tuottama äänivalta, jotka ylittävät kaksi prosenttia näiden yritysten yhtiöpääomasta, kun kyseisiä osuuksia hankkivat julkiset yritykset, joita ei ole noteerattu säännellyillä rahoitusmarkkinoilla ja joilla on kansallisilla markkinoillaan määräävä asema.**

2) **Italian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Allekirjoitukset